

16.10.2025

TAS/685/2025

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi (HE 112/2025 vp)

Tasa-arvovaltuutettu kiittää mahdollisuudesta saada lausua yleistukea koskevasta hallituksen esityksestä.

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on valvoa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, jäljempänä tasa-arvolain) noudattamista. Tasa-arvovaltuutettu edistää myös tasa-arvolain tarkoituksen toteuttamista ja antaa tietoja tasa-arvolainsäädännöstä. Tasa-arvovaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Tasa-arvovaltuutettu on arvioinut hallituksen esitystä toimivaltansa mukaisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa koskee myös lainsäätäjää

Velvollisuudesta edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa säädetään perustuslain (731/1999) 6 §:ssä.

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä (1 §). Tasa-arvolaissa säädetään lisäksi viranomaisten velvollisuudesta edistää tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Viranomaisten tulee esimerkiksi luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. (4 §).

Tasa-arvovaltuutettu muistuttaa siitä, että velvollisuus edistää tasa-arvoa koskee myös lainsäätäjää.

Esityksen tavoite ja keskeisimmät muutokset

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen yleistukilaista, joka on osa sosiaaliturvauudistusta. Yleistuki olisi ensi vaiheessa työttömän työnhakijan uusi sosiaaliturvaetus, joka korvaisi työmarkkinatuen ja peruspäivärahan.

Esityksen mukaan yleistukea maksettaisiin, jos työttömällä työnhakijalla ei olisi oikeutta ansiopäivärahaan tai hänen ansiopäivärahakautensa olisi päättynyt ja hänellä olisi taloudellisen tuen tarve. Yleistuki olisi suuruudeltaan nykyisen työmarkkinatuen, työttömän peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan tasoinen.

Yleistukeen liittyy aktivointijakso, jonka tarkoituksena on estää työttömyyden pitkittymistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Erityisesti tavoitteena on lyhentää nuorten työttömyysjaksoja. Aktivointijaksolla työnhakijalle järjestettäisiin palveluprosessiin kuuluvia tapaamisia.

Tasa-arvovaltuutettu pitää sosiaaliturvan yksinkertaistamista sinänsä kannatettavana tavoitteena. Uudistuksessa tulee kuitenkin varmistaa, että muutokset eivät heikennä perusoikeuksien toteutumista tai sukupuolten tasa-arvoa.

Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Perustuslaki takaa jokaiselle keskeiset perusoikeudet, joita ovat muun muassa oikeus välttämättömään toimeentuloon ja muuhun sosiaaliturvaan sekä riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Muutettaessa sosiaaliturvaa on hyvä ottaa huomioon vaikutukset muun muassa tulonjakoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) arvioiden mukaan viimeaikaiset sosiaaliturvan leikkaukset — erityisesti työttömyysturvan ja toimeentulotuen muutokset — kohdistuvat voimakkaimmin jo ennestään heikossa asemassa oleviin ryhmiin. Näitä ovat muun muassa nuoret miehet, matalasti koulutetut, maahanmuuttajat, yksinhuoltajat sekä henkilöt, joilla on työ- tai toimintakyvyn rajoitteita.

Vuoden 2026 toimeentulotukiuudistusten ennakoitua vähentävän saajamääriä ja kustannuksia, mutta samalla lisäävän pienituloisuutta ja tuloeroja. THL:n tarkennetut laskelmat arvioivat, että sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät toimeentulotukea tarvitsevien määrää 30 000 henkilöllä ja pienituloisten määrää 110 000:lla, joista 27 000 on lapsia.¹

Sosiaaliturvan muutokset, kuten yleistukea koskeva muutos, voi lisätä köyhyyttä ja syrjäytymistä, mikä puolestaan voi heikentää työllisyyttä sen si-

¹ [THL:n tarkentama laskentamalli muuttaa kuvaa sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista - THL](#)

jaan, että tukisi sitä. Tasa-arvovaltuutettu korostaa, että sosiaaliturvajärjestelmän tulee olla oikeudenmukainen erityisesti heikossa työmarkkina-asetmassa oleville ryhmille.

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut 27.8.2025 lausunnon hallituksen yleistukea koskevasta esitysluonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriölle. Lausunnossaan arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiotaan siihen, että esityksessä käsitellään yleistukea ja sen aiheuttamia muutoksia lähinnä hallinnon näkökulmasta. Vaikutusten arviointi sen osalta, miten ehdotus vaikuttaa tuenhakijaan, jää vähäisemmäksi. Esimerkiksi avoimeksi jää, helpottuuko tuen hakeminen ja työvoimaviranomaisten kanssa asiointi.

Tasa-arvovaltuutettu yhtyy lainsäädännön arviointineuvoston näkemyksiin. Lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä on huolehdittava siitä, että palveluprosessit tukevat tuensaajaa ja ovat helposti saavutettavia.

Tasa-arvovaltuutettu on aiemmassa lausuntokäytännössään todennut, että sosiaaliturvaetuuksien yhtenäistämisen yhdessä tulee tarkastella ja pohtia myös kysymystä sosiaaliturvan alikäytöstä. Tutkimuksien mukaan sosiaaliturvan alikäyttö saattaa johtua esimerkiksi tietämättömyydestä, puutteellisesta viestinnästä, järjestelmän monimutkaisuudesta tai siitä, että tukea ei haluta, osata tai kehdata hakea. Alikäyttö koskee usein kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä sitä, että etuuksiin ja tukiin oikeutetut saisivat tietoa ja apua etuuksien hakemiseen. Uudistuksen yhteydessä on syytä kiinnitettävä huomiota myös niihin seuraamuksiin, joita etuuden ja tuen hakematta jättämisestä saattaa aiheutua asianosaiselle.

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Tasa-arvovaltuutettu pitää välttämättömänä, että kaikkia yleistuen ehdotuksia arvioidaan sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Vaikutusarvioinnissa on otettava huomioon esimerkiksi, miten naiset ja miehet eroavat toisistaan yleistuen hakijoina, miten eri etuudet ja tuet jakaantuvat naisille ja miehille (ml. etuuksien ja tukien käyttö sekä verotuksen välilliset vaikutukset). Näitä on syytä arvioida perustuslaissa säädetyn tasa-arvon edistämismääräyksen näkökulmasta. Sukupuolivaikutuksien arviointi ei saa olla pelkkä muodollisuus, vaan sillä pitää olla tavoitteena tasa-arvon toteutuminen käytännössä.

Esityksen mukaan työttömyysetuuden arvioidaan pienenevän lähes yhtä monella miehellä kuin naisella, mutta keskimääräinen etuuden pienentyminen on selvästi suurempi miehillä (−1532 €/v) kuin naisilla (−818 €/v). Vastaavasti etuuden kasvu kohdistuu suuremmassa määrin miehiin kuin naisiin, ja myös kasvu on miehillä keskimäärin suurempi.

Vaikka esityksen mukaan erot johtuvat esimerkiksi asumis- ja tuloarakeiteiden eroista, tasa-arvovaltuutettu katsoo, että tällaiset vaikutukset tulee tiedostaa ja ottaa huomioon lainsäädäntöä suunniteltaessa ja seurattaessa.

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Ehdotuksen vaikutuksissa kotitalouksien asemaan on kuvattu, miten yleistuen tarveharkintaa ja osittaista yleistukea koskevien ehdotusten vaikutukset heijastuvat eri perhemuotoihin.

Ehdotuksessa tuodaan esiin, että perhetyyeistä eniten tulot pienentyvät pareilla, joilla on lapsia. Näissä kotitalouden tulojen pienentyminen koskettaa arviolta 2 635 henkilöä. Parit, joilla on lapsia, tulojen pienentymiset keskittyvät enemmän alle 10 euron kuukausitulojen ryhmään. Esityksen mukaan suurempia tulomenetyksiä tässä perhetyyeissä kohdistuu 347 henkilöllä, joiden kotitalouden tulojen arvioidaan pienentyvän vähintään 100 eurolla kuussa. Vaikutusten kohdentumista selittää se, että puolison ja lasten vaikutus tarveharkinnan tuloarajaan poistuvat.

Kotitalouden tulojen pienentyminen koskettaisi lukumääräisesti eniten 55–64-vuotiaita. Seuraavaksi yleisintä tulojen pienentymiset olisivat 0–9-vuotiaissa, 10–18-vuotiaissa, 35–44-vuotiaissa sekä 45–54-vuotiaissa. Tulojen pienentyminen koskettaisi kaikissa näissä ikäryhmissä 1 480–1 740 henkilöä.

Huoli lapsiperheistä ja yksinhuoltajista

Tasa-arvovaltuutettu on huolissaan esityksen vaikutuksista erityisesti lapsiperheisiin ja yksinhuoltajiin. Esityksessä todetaan, että huollettavat lapset ei vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnan tuloarajaan, toisin kuin nykyisessä työmarkkinatuessa. Tämä muutos heikentää erityisesti niiden kotitalouksien asemaa, joissa on huollettavia lapsia.

Lapsiperheistä erityisen haavoittuvassa asemassa ovat yksinhuoltajat. Perusturvan riittävyttä koskevien selvitysten mukaan yksinhuoltajatalouksien tulot ovat jo nyt laskeneet merkittävästi, ja esityksen mukaiset muutokset lisäävät edelleen heidän taloudellista epävarmuuttaan.

Yksinhuoltajakotitalouksissa tulojen pienentyminen kohdistuisi arviolta 481 henkilöön. Ryhmä on lukumäärältään pieni, mutta he ovat kaikista heikommassa asemassa olevia, kuten erityisen vaikeasti työllistyviä yksinhuoltajia. Tähän ihmisjoukkoon on kohdistunut jo useita muita hallituksen leikkauksia.

Yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyysaste oli selvästi heikompi verrattuna kahden huoltajan perheisiin tai muihin vastaavan ikäisiin henkilöihin vuosina 2022 ja 2023, selviää Suomen startup-yhteisön ja Monimuotoiset perheet -verkoston Tilastokeskukselta tilaamista tilastoista.²

Erityisen haastavaa työllistyminen on pikkulapsivaiheessa. Kun nuorin lapsi aloittaa koulun, työllisyysaste alkaa hitaasti kohentua. Kehitys on pysynyt samana vuodesta 2018 lähtien, ja myös aiemmat, vuodesta 2002 alkaneet seurannat osoittavat saman suuntauksen.

Yhden vanhemman perheiden määrä kasvaa, ja siksi lapsiperheellisten työllisyysaste voi laskea tulevaisuudessa, mikäli työelämän perheystävällisyyttä ei tueta. Yhden vanhemman perheet ovat haavoittuvassa asemassa työmarkkinoilla ja tarvitsevat räätälöityjä tukitoimia.

Työttömien yksinhuoltajien tulot ovat pudonneet jopa 28 %, eivätkä toimeentulotuki tai muut tukimuodot riitä kompensoimaan menetettyjä tuloja. Tilanne on vakava erityisesti lapsen oikeuksien näkökulmasta: lapsen oikeus riittävään toimeentuloon ei voi olla katkolla vanhemman työttömyyden aikana.³

Tasa-arvovaltuutetun huolta muutoksen vaikutuksesta lapsiperheisiin ja yksinhuoltajiin lisää se, että nykyisestä työmarkkinatuen tarveharkinnasta poiketen, huollettava lapsi ei vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnan tulorajaan. Se selittää osaltaan tulojen pienentymisen kohdentumista edellä mainittuihin ikäryhmiin. Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan huollettavat lapset tulisi aina huomioida sosiaaliturvassa, jotta vanhemmat voivat myös työttömyyden kohdatessa huolehtia lastensa hyvinvoinnista.

Lisäksi tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä myös seurata yksinhuoltajien ja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden asemaa, ja mahdolliset negatiiviset vaikutukset on kompensoitava muilla tukimuodoilla.

Tasa-arvovaltuutettu

Pirkko Janas

² [Monimuotoiset perheet on koonnut tietoa yhden vanhemman perheiden heikosta työllisyydestä](#)

³ [Työpaperi 18/2025, Perusturvan riittävyys 2023–2025, Hallituskauden väliarviointi](#)

Ylitarkastaja

Päivi Lehto

